

Memo: keskkonnatasude eesmärk ja põhimõtted 2016+

Keskkonna- ja ressursitasusid makstakse taastumatute loodusvarade kasutamise ja keskkonna saastamise eest.

Seda selleks, et:

- tagada taastumatu ressursi kasutamise õiglane hind – kasutatakse ju riigile s.t kõigile maksumaksjaile kuuluvat vara. Muu hulgas võetakse järgmistelt põlvkondadelt võimalus sellelt maavaralt tulu teenida;
- vähendada reostust - suunata saastajaid investeerima puhtamasse tehnoloogiasse või puhastusseadmetesse, et ära hoida/vähendada kahju inimtervisele ja elurikkusele; „**saastades vähem, ka maksad vähem**“;
- maavarade säästlikum kasutamine - suunata ettevõtteid taastumatut loodusvara säästlikumalt tarbima - „**kui kasutad efektiivsemalt, siis kulub vähem toorainet ehk tuleb vähem maksta**“;
- kompenseerib kahju, mida kaevandamistegevus tekitab inimestele (nt kaevandamisest põhjustatud müra; tolmust, vibratsioonist tekitatud tervisekahju heastamine või kaevandamisega seotud ebamugavuse talumine) või loodusele – 2012. laekus kohalikele omavalitsustele 20 miljonit eurot.
- üldine põhimõte, et Eestis maksustatakse saastamise ning taastumatute ressursside kasutamist, et riigi ootused oleks selles vallas toimetajatele selged ja ühesed.

Kuidas keskkonnatasud kujunevad:

- Ressursitasu pole tarvis kehtestada, kui põlevkivi hind kujuneks turul tavapäraste ostu-müügi tehingutena;
- Tegemist on kokkuleppelise suurusega, mis Eestis on kujunenud alates 1991. aastast. See on hind, millega me väärtustame oma taastumatut maavara;
- Määrusega on keskkonnatasud kehtestatud kuni 2015. aasta lõpuni ning seetõttu on vajalik paika panna uued tasumäärad.

Keskkonnatasud numbrites:

- Ühe kWh elektri hinnas on keskkonnatasude osa 0,6 senti
- Ühe tonni põlevkiviõli müügihind on 460 eurot (nafta hind 90 \$/barreli korral), milles keskkonnatasude osakaal ligikaudu 3 % ehk 16 eurot.
- tonnist põlevkivist, mille hind 2015. aastal on 1,53 eurot, saab toota ca 850 kWh elektrit või 125 kg põlevkiviõli

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Põlevkivi tasumäär, eur/ tonnist	0,7	0,7	0,7	0,8	0,9	1,1	1,32	1,39	1,46	1,53
Tasumäära kasv aastas		5%	6%	4%	20%	20%	20%	5%	5%	5%

2012. aastal laekus keskkonnatasusid kokku 79 mln eurot, millest:

- põlevkivitööstuselt laekus 54,5 mln eurot, mis moodustab 70% kõigist laekunud tasudest.
- muude maavarade kaevandamise eest maksti 2012. aastal 8,6 mln eurot;
- veemajanduses 4,5 mln eurot vee kasutamise ja vette saasteainete heitmise eest;
- soojusmajanduses 3,3 mln eurot välisõhku heidetud saasteainete eest;
- jäätmekäitluses 3,1 mln eurot jäätmete ladestamise eest.

Keskkonnaministeeriumi ettepanek

- Tasakaalustsenaarium: Keskkonnaministeerium on septembri alguses välja öelnud, et keskkonnatasude tõus jääb vahemikku 3-10 protsenti.
  - See aitab saavutada keskkonnamärgid - saastamise vähendamist ja taastumatu loodusvara efektiivsemat kasutamist, kuid arvestab ka Ida-Virumaal töökohtade hoidmise ning loodusvara kasutava tööstuse vajadustega.
  - Praxise analüüsi kohaselt sellesse vahemikku jääv tõus töökohti oluliselt ei mõjuta. Kuna säilib investeerimisvõimekus, võib nende elluviimisel töökohti isegi juurde tekkida - logistika, ehituse ja muudes teenindavates valdkondades.
  - nii Ernst&Youngi kui ka Praxise uuringute järgi ei ole suurem kasv sektorile talutav.
- Konkreetsed numbrid valitsuse aruteluks saadab ministeerium raamkava ettepanekuga järgmise nädala alguses

Mida tähendab tasude külmutamine 10. aastaks:

- Tegemist on varaga, mida juurde ei teki
- 2015. aastal maksab tonn põlevkivi 1,53 eurot
- 2025. maksaks tonn põlevkivi 1,53 eurot
- Samal ajal keskkonnale tekitatud koormust ei pane keegi ooterežiimile – õhusaaste, jäätmete, veekasutus ei kao kuhugi.
- Viimase kümne aasta (2004-2013) keskmine inflatsioon oli 4,31%. Ehk siis tavalise eestlase jaoks tõusid hinnad keskmiselt igal aastal üle nelja protsenti. Suurtööstus eeldab aga nüüd, et nende jaoks oleks hinnatõus kümme aastat järjest 0%.

Põlevkivitööstuse mõju keskkonnale:

- Eesti olulisima maavara kaevandamine ja töötlemine mõjutab tugevasti nii kohalikku piirkonda kui ka riigi keskkonnakasutust tervikuna. Põlevkivitööstus on Eesti suurim keskkonnakasutaja nii vee, õhu, jäätmete kui ka ressursikasutuse osas.
- Rangete keskkonnamõjude tulemusel on olukord viimastel aastatel aga paranenud ja ettevõtjad on teinud suuri investeeringuid keskkonnamõju vähendamiseks. Tänu kaasaegsetele puhastusseadmetele vähenes 2012. aastal vääveldioksiidi (SO₂) ja peenosakeste (PM_{2,5}) heitkogus võrreldes 2011. aasta heitkogusega vastavalt 44% ja 35%.

Näiteid põlevkivitööstuse keskkonnamõjust:

- kõigist Eestis tekkivatest jäätmetest moodustavad need 80%;
- Eesti ohtlike jäätmete tekkest üle 90% moodustavad põlevkivitööstuse jäätmed;
- 2013. aastal tekkis põlevkivitööstuses poolkoksi 1,2 miljonit tonni, tuhka 8,8 miljonit tonni ja aherainet 7,7 miljonit tonni.
- põlevkivitööstuse vee erikasutus moodustab üle 90% kogu Eesti põhja- ja pinnaveekasutusest;
- õhku heidetakse suures koguses vääveldioksiid (SO₂) ja NO_x, mis on inimestele mürgised ja keskkonda sattudes kahjulikud
- põlevkivitööstusest tingitud koormuse tõttu on halvas seisundis juba kolm põhjaveekogumit kogupindalaga 3267 km².

Ehitusmaavarade puhul on keskkonnatasude eesmärk maavara väärtustamine ja valdkonna korrastamine:

- Riigi huviks on ehitusmaavaradega varustatuse tagamine, võttes arvesse nende maavarade nõuetekohast kvaliteeti, optimaalsed hinda, minimaalsed võimalikku veokaugust ning säästlikku ressursi- ja keskkonnakasutust.
- Keskkonna- ja ressursitasud peavad kaasa aitama sellele, et kaevandamine on säästlik ja keskkonnahoidlik ning kaevandamisega rikutud maa-alade tehakse õigeaegselt korda.
- Kaevandamise keskkonnamõju vähendamiseks tuleb rakendada põhimõtet, et kaevandamisprotsess toimub võimalikult lühikese aja jooksul, kasutatakse ümbruskonda vähe häirivat tehnoloogiat ja kaevandamisega muudetud maa-ala antakse pärast korrastamist võimalikult kiiresti taaskasutusse. (Ehitusmaavarade arengukava)
- Kehtivatest lubadest 50% puhul kaevandati aastatel 2012-2013 alla 10% keskmisest aastamäärast. 5 aasta jooksul ei kaevandatud ühtegi m³ viiendikul lubadest.
- Probleemi lahenduseks oleme töötnud välja kaevandamise tasu kaheosalise rakendamise: üks osa tasutakse juba kaevandatud maavara koguse eest ning teine, väiksem osa, makstakse iga-aastaselt maavara reserveerimise, kaevandamisõiguse eest. Üks võimalus tasu maksmiseks on iga-aastase ettemaksu/miinimumtasu näol. Esialgse ettepaneku järgi on tasu kaevandamisõiguse omamise eest igal aastal 10 protsenti ühes aastaks kaevandamiseks ettenähtud keskmisest kogusest.

Kuhu keskkonnatasude raha läheb?

Makstud keskkonnatasud lähevad kolme kohta: otse kohalikele omavalitsustele, SA Keskkonnainvesteeringute Keskusesse investeeringuteks ning riigieelarvesse. 2012. aastal kokku 78,8 miljonit eurot.

- Kohalikele omavalitsustele, kus kaevandamine toimub, läheb keskkonnatasude kogulaekumisest ligikaudu 17%. Raha saavad kohalikud omavalitsused kasutada oma äranägemise järgi keskkonnakahju heastamiseks ja elukvaliteedi tõstmiseks. 2012. aastal laekus kohalikele omavalitsustele 20 miljonit eurot.
- KIKist suunatakse suur osa keskkonnatasusid (2012. aastal nt 35,7 mln eurot) tagasi keskkonnakaitsesse. Kõige enam on aastatel 2011-2013 rohkem kui 58 miljoni euroga toetatud veevaldkonda, et Eesti veetaristu oleks kaasaegne ja tõhus.
- Ülejäänud summa – 2012. aastal ligi 23 mln eurot - laekub otse riigieelarvesse, riigieelarvest tehtavate kulude katteks.